

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

บ้านเมืองเก่า

๓ โฉม

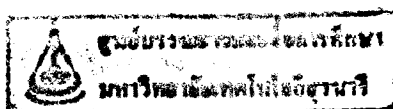
นางสาวพิชญา สนสูงเนิน

สารนิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

นางสาวพิชญา สนสูงเนิน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. พรศิริ จงกล , 114 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาเพื่อประเมินโครงการกองทุนบ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสถานะในปัจจุบันของกองทุนบ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อทราบจุดแข็งและจุดอ่อน ของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
และโครงการต่างๆของชุมชน 3. เพื่อทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและ
สังคม รวมถึงการพัฒนาด้านอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ของชุมชน 4. เพื่อนำผลการประเมินโครง
การนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาในระดับต่อไป ในการประเมินครั้งนี้มีประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำ
หมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยในเชิง
ปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ สรุปได้ว่า ประชาชน
ส่วนใหญ่เข้าใจ และให้ความร่วมมือในการจัดตั้งโครงการเป็นอย่างดี ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า มี
สมาชิกจำนวน 97 คน และปล่อยกู้ให้กับสมาชิกไปแล้วจำนวน 71 ราย เป็นเงิน 920,000 บาท ใน
การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า มีคณะกรรมการ 13 คน ซึ่งแบ่งหน้าที่ในการบริหารงาน
ของกองทุน โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ซึ่งดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ปัจจุบันยังไม่มี
การปรับเปลี่ยนคณะกรรมการ ในการชำระเงินกู้คืน กำหนดให้ระยะเวลาในการคืน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย
ร้อยละ 2 บาท

ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย สรุปได้ว่า อาชีพส่วนใหญ่
ของคนในชุมชนคือ ทำนา และรับจ้างทั่วไป ผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้ไปลงทุนเพิ่มในอาชีพ
หลัก คือ ทำการเกษตร ฉะนั้นเงินกู้ส่วนใหญ่จะถูกใช้จ่ายไปในการซื้อปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน ซึ่งเป็น
อาชีพที่ผู้กู้ถนัดและมีประสบการณ์อยู่แล้ว และมีผู้กู้บางรายที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(อาจารย์ดร. พรศิริ จงกล)

กรรมการสอบ

.....

(อาจารย์ดร. พรศิริ จงกล)

.....

(อาจารย์เชาวน์ หิรัญติยะกุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการ

.....

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

-อาจารย์ดร. พรศิริ จงกล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

-ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, อาจารย์ ดร. มัลลิกา สังข์สนิท, อาจารย์ดร.สุนิตยา เตื่อนนาคี, อาจารย์รัชฎาพร วิสุทธากร, อาจารย์ชนิศา สุกแสงปัญญา, อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาด้านวิชาการ

-นายอำเภอ ปลัดอาวุโส พัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอบุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริม การศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จน ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นางสาวพิชญา สนสูงเนิน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ภูมิหลัง	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี	2
1.4 วิธีดำเนินการ	2
5.ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1.นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	5
2.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
3.แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10
4.แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	11
5.ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
6.การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
7.หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพ์โมเดล	15
8.การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	16
9.เอกสารหลักวิชาอื่นๆ	17

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1.วิธีการประเมินโครงการ	24
2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	29
3.ตัวแปรตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล ตามแบบการประเมินแบบ CIPP MODEL	30
4.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	30
5.การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
6.การวิเคราะห์ข้อมูล	31

บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1.ผลการประเมินบริบทชุมชน	
1.1บริบทชุมชนระดับประเทศ	32
1.2บริบทชุมชนระดับท้องถิ่น	38
2.ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	40
3.ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของธุรกิจ	42
4.ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	42
5.สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	44

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1.วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	51
2.วิธีดำเนินการ	52
3.ผลการดำเนินการ	52
4.อภิปรายผล	53
5.ข้อเสนอแนะ	55

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ภูมิหลัง

ปัญหาความยากจนของประชาชนทั้งชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน พร้อมทั้งขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุน รัฐบาลมีเจตนาธรรมที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาททั่วประเทศ จำนวน 74,881 กองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราษ อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านหนึ่ง ที่ได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน พร้อมทั้งได้รับการจัดสรรเงินจำนวน 1 ล้านบาทจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 เพื่อที่จะให้รัฐบาลทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมิน ผลการดำเนินงานของกองทุนและผู้จัดทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านเมืองเก่านี้มาระยะหนึ่งแล้ว จึงได้ทำการประเมินและเรียบเรียงสารนิพนธ์ (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จ และข้อบกพร่องของการดำเนินงานกองทุน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาสถานะในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราษ อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 เพื่อทราบจุดอ่อนและจุดแข็ง ของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการต่างๆ ของชุมชน

1.2.3 เพื่อทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ของชุมชน

1.2.4 เพื่อนำผลการประเมินโครงการนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาในระดับต่อไป

1.3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ คือแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งแนวคิดนี้ได้ให้คำนิยามของการประเมินดังนี้ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจ หลักปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ปฏิบัติงานอยู่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลประกอบการทำสารนิพนธ์

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล จากข้อมูลปฐมภูมิ การสังเกต การสัมภาษณ์จากคนในชุมชน

ขั้นที่ 4 ใช้ชิฟฟ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 6 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียน

ขั้นที่ 7 เขียนและเรียบเรียงสารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาคั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

- 1.5.1 ทราบถึงสถานะปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
- 1.5.2 ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงาน ของกองทุนฯ
- 1.5.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.5.4 ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ระดับหมู่บ้าน
- 1.5.5 ได้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบได้

1.6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมู่บ้าน เมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วยเงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาท และเงินประเภทอื่นตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23 (2) – (8)

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ จำนวน 14 คน

ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเลือกระหว่างกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้วยกันให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งได้แก่ นายประเสริฐ รุ่งสูงเนิน ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธี

การเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ออกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช
จังหวัดนครราชสีมา ที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความเห็นชอบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เป็นการกล่าวถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราข อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา อันประกอบด้วย นโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพชีพโมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
  - 9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
  - 9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
  - 9.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
  - 9.4 ประชาคม
  - 9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน
  - 9.6 ธุรกิจชุมชน
  - 9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
- 3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

- ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

- เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

- เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

- ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 25442)

- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว มาใช้เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ" โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระข้อ 2 แล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- ตาย
- ลาออก
- เป็นบุคคลล้มละลาย
- คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ได้รับความจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงานและอกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบริหารกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดทำ และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- (8) ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูก

จ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะช่วยให้ช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

- (10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
- (11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำข้อ 4 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและ ค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ
- (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ และของกองทุน
- (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- (5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- (6) จัดให้มี หรือ สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน
- (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน

- (8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- (9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- (10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ
- (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.3 การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้
  1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
  2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
  3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงินตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
  3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือน ไร้ความสามารถ
  4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
  6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

2.4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

2.4.1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมืองคือ จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อาชีพของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลผลิตด้านการเกษตรและอื่นๆ เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น และรายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.4.2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมาจากจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการ วิธีการคัดเลือกและวันเวลาคัดเลือก โดยคณะกรรมการที่มีการคัดเลือกจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.4.3. การเตรียมพร้อมของหมู่บ้าน คือ ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยคณะกรรมการได้กำหนดร่างระเบียบขึ้นมาแล้วเสนอให้ประชาชนลงมติเห็นชอบ ซึ่งมีข้อระเบียบดังต่อไปนี้

- ข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิกภาพ (การเข้าเป็นสมาชิก การลาออก การฝากเงินออม การถือหุ้น ค่าธรรมเนียม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก)
- ข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- ข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และชำระคืนเงินกู้
- ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกองทุน
- ข้อบังคับเกี่ยวกับการเร่งรัดหนี้สิน

- ข้อบังคับเกี่ยวกับสวัสดิการหมู่บ้าน
- ข้อบังคับเกี่ยวกับดอกเบี้ย

2.4.4. ทุนดำเนินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้มาจากสมาชิกที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปแบบของการถือหุ้น เงินออม ค่าธรรมเนียมเงินบริจาค ให้เปล่า หรืออื่นๆ

2.4.5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เช่น

- วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีการกระจายผลประโยชน์ให้ทั่วถึง
- วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
- การให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อทำกิจกรรมอะไร และใช้หลักเกณฑ์อะไรในการพิจารณาเงินกู้
- วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
- วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้
- วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงิน และดอกเบี้ย

ตามสัญญา

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

2.5.1. ที่ตั้ง

กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2.5.2. วัตถุประสงค์

2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ

เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

เพื่อพัฒนาจิตใจของสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ

เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินรับฝาก

2.5.3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- (1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล
- (2) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

(3) เงินค่าหุ้น

2.5.4. คุณสมบัติของสมาชิก

(1) เป็นผู้ที่พำนักหรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราษ อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน

เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบของกองทุน

พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

(4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

(5) เป็นผู้ที่อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

2.5.5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

(1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน

(2) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นสมาชิก

โดยชอบธรรม

(3) เมื่อคณะกรรมการกองทุนเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นได้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า และค่าถือหุ้น

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

(1) ตาย

(2) ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

(3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ

(4) ที่จัดประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วม

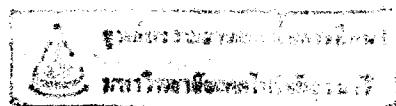
ประชุม

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 30 สมาชิกตามข้อ 18 (3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 31 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ความวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 32 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมด หรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 33 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 34 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 36 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้ เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือ ดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

ข้อ 37 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้ นำเงิน ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา

สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคสอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า สำหรับการพิจารณาเงินกู้มีดังนี้

1) ลักษณะโครงการที่สมาชิกเขียนขึ้น จะต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง และสามารถเห็น ได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

2) พิจารณาจากความเหมาะสมของอาชีพที่จะนำไปลงทุน

3) พิจารณาจากรายได้ของสมาชิกว่ามีความสามารถที่จะใช้คืนได้หรือไม่

วงเงินกู้สมาชิกรายหนึ่งกู้เงินได้ไม่เกิน 20,000 บาท ในกรณีที่รายใดกู้เกินจะต้องประชุมชาวบ้าน เพื่อให้พิจารณาชี้ขาด ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้ต้องไม่เกิน 50,000 บาท

2.7 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

แนวความคิดของสตีฟเฟิลบีม ในการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล เพื่อนำมาเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.7.1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2.7.2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้ง เทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

2.7.3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

2.7.4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการ ขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพพีโมเดล ดังกล่าวแล้ว

2.8 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักศึกษาให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักในการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาดรวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
2. เพื่อสร้างรายได้สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านชนบท
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองรวมทั้งข้อมูลหมู่บ้านและชุมชนเมืองชนเมืองที่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ให้บัณฑิตได้ยกระดับฐานะการศึกษาและมีศักยภาพด้านการบริหาร โครงการ

3. มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและรายงานผลการวิจัยกองทุน

บทบาทหน้าที่

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ
2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

2.9 หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

2.9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้น หลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการของการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ

2.9.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมแบบขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกค้ำอำนาจหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่า เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดปัญหาความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

- 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้ วิธีแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือ หมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงาน

- 2 การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นตน
- 3 เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ได้ถูกต้องตรงประเด็น
- 4 เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม
- 5 เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

อกิน รพีพัฒน์ (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
- ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทาง วิธีการในการแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

2.9.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนมีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดี ชุมชนทุกคนใฝ่เรียนรู้ เพื่อการพึ่งตนเองในทุกด้านรู้จักการวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุข และมีคุณธรรมนำชีวิต

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 14-17) ได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทันท่วงที ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการองค์กรของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผน การประเมินผล
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ อาจแสดงถึงความภักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงเห่น มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุข จิตใจเยือกเย็น

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

1. ชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. ชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่ หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชน

4. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

6. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาครัฐ การ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

อุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

1. ในการพัฒนาแบบเดิมมักมีความเห็นว่าประชาชนเป็นผู้ไม่รู้ ไม่มีความคิดในการพัฒนา จึงเป็นการให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้มีบทบาทในการนำการพัฒนาทุกด้าน

2. ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามักจะท้อแท้ที่เมื่อเห็นว่าชุมชนล้มสลาย และขาดการมีส่วนร่วมและมักจะเป็นข้ออ้างว่าพัฒนาไม่ได้แน่นอนและก็ละทิ้ง ซึ่งทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสที่จะมีผู้เข้าไปร่วมการพัฒนา

3. ชาวบ้านในชนบทมักไม่กล้าแสดงออก แม้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม

4. ในพื้นที่เป้าหมายส่วนใหญ่ชุมชนมีลักษณะล้มสลาย ผู้นำหมู่บ้านตามกฎหมายมักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำธรรมชาติ

5. การแก้ไขปัญหาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่เป้าหมายเห็นว่า ส่วนราชการเป็นภาคีการพัฒนาที่มีระบบและแข็งแกร่งมากที่สุด

2.9.4 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

เป็นกระบวนการความคิด และการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ โดยการทำงานร่วมกัน ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะความร่วมมือ “เบญจภาคี” ได้แก่ องค์กรประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน และนักวิชาการเข้ามาร่วมในการพัฒนาเพื่อส่ง

เสริมพลังของแต่ละฝ่ายให้แข็งแกร่ง มีการปฏิบัติอย่างจริงจังบนรากฐานความรัก ความเมตตา โดยคำนึงถึง

1. ประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเปลี่ยนเป้าหมายจากหน่วยงานมาเป็นประชาชน
2. สหวิชาการแบบองค์รวม
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน นำประชาชนมาร่วมโครงการกิจกรรมของหน่วยงาน ให้ประชาชนมีแผนการพัฒนาของเขา และหน่วยงานที่เข้าไปร่วมทำงาน
4. การทำงานร่วมกัน นำกิจกรรมที่หลากหลายมาผสมผสาน ค้นหาความคิดร่วมกัน ทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน

2.9.5 ประชาคม

ประชาคม คือ การรวมตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีใครสั่ง สมาชิกที่มาด้วยกันมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ด้วยกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกลำบากในความเป็นเจ้าของ ชุมชน คำว่าประชาคมนี้นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ประชาสังคม ซึ่งก็อยู่ในความหมายคล้ายคลึงกัน (กรมพัฒนาชุมชน, 2543 : 47-50)

เวทีประชาคม คือ พื้นที่สาธารณะ (Public Space) หรือ สถานที่ที่ทุกคนสามารถ พบ ประมวลตัวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถกเถียงข้อมูล ความคิดเห็น คุณค่าอุดมการณ์ ปัญหา วางแผนทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชน อาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาแลกเปลี่ยนที่ศาลาวัด หรือพบปะกันเป็น ครั้งคราวก็ได้ การพูดคุยในเวทีประชาคมเป็นบรรยากาศของความร่วมมือมิตรภาพ และ สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกัน เกิดความกลมกลืนสมานฉันท์

ประชาคมเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของชุมชนที่เข้มแข็ง ต้องมีการประชาคมในชุมชนก่อน จึงจะเป็นทางไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง เพราะชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สมาชิกของชุมชนมีความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ และมีความเชื่อว่าจะสามารถร่วมมือกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องจนยั่งยืนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่จะยิ่งทำให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดปัญญา สามารถพึ่งพาตนเองและดูแลรับผิดชอบชุมชนได้ในที่สุด

บทบาทผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม

1. ช่วยกันหาความคิด
2. ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ประมวลความคิดรวบยอด สรุป
3. ร่วมรับผิดชอบการจัดการแลกเปลี่ยนในเวทีให้เป็นไปตามกำหนด
4. ค้นหาความคิดร่วมของกลุ่ม
5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นร่วม มอบหมายภารกิจนำไปสู่การปฏิบัติ

2.9.6 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีการจัดสรรใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดภาวะความเสี่ยงแก่คนรุ่นหลัง

หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมีดังนี้

1. ส่งเสริมการช่วยเหลือตัวเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนาค้นหาเพื่อใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง
2. พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไป เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไป
3. การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุดและสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่ดี
4. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญา สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้ยั่งยืนได้
5. วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจะต้องดำรงไว้ซึ่ง วัฒนธรรมของไทยที่ดีงามและผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป
6. ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ มีผลผลิตที่คาดหวัง มีปัจจัยนำเข้าและ กระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบ เมื่อโครงการดำเนินงานไปแล้วสามารถประเมินผลและประสิทธิภาพได้
7. การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา

8.การทำงานเชิงรุกเป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็นในการทำงานเชิงรุกนั้นชาวบ้านในท้องถิ่นจะเข้าร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ในการทำงานระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่

9.ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวจะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาจะต้องทำควบคู่กันไป

10.การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นไทย

2.9.7 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม และหรือช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ลักษณะของธุรกิจชุมชน

- (1) เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร
- (2) รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มแรกไม่มากนัก
- (3) ต้นทุนในการดำเนินกิจการต่ำ
- (4) การติดต่อและการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด
- (5) การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย

ความสำคัญของธุรกิจชุมชน

- 1.เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ
- 2.ก่อให้เกิดการว่างงาน
- 3.ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม
- 4.สร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
- 5.ลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติ

ประเภทของธุรกิจชุมชน

- 1.ธุรกิจการผลิต

2.ธุรกิจค้าปลีก

3.ธุรกิจค้าส่ง

4.ธุรกิจบริการ

2.9.8 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชีโดยทั่วไปจะมีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย

บัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทของบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวดใด ดังต่อไปนี้

- 1.หมวดสินทรัพย์
- 2.หมวดหนี้สิน
- 3.หมวดทุน (เงินกองทุน)
- 4.หมวดรายได้
- 5.หมวดค่าใช้จ่าย

การจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราข อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ต้องใช้เอกสารที่จัดทำขึ้น เพื่อประกอบในการจัดทำบัญชีมีดังนี้

1. สมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร
  - 1.1 สมุดบัญชีเงินกองทุน 1 ล้านบาท
  - 1.2 สมุดบัญชีออมทรัพย์
2. สมุดบัญชีควบคุมลูกหนี้รายบุคคล
3. สมุดบัญชีเงินฝากสัจจะ
4. สมุดบัญชีค่าของกู้
5. สมุดบัญชีรายรับ
6. สมุดบัญชีรายจ่าย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการ ประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะ หมู่บ้านเมืองเก่า หมู่ที่ 1 ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โดยมีวิธีการดำเนินการประเมิน ดังนี้

- 3.1 วิธีการประเมินโครงการ
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการในการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้คือ ชิพพ์โมเดล ตามกรอบแนวคิดที่ได้เสนอไว้ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้ถ้) ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

- การได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้นตอน การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่ 3 ประการ คือ

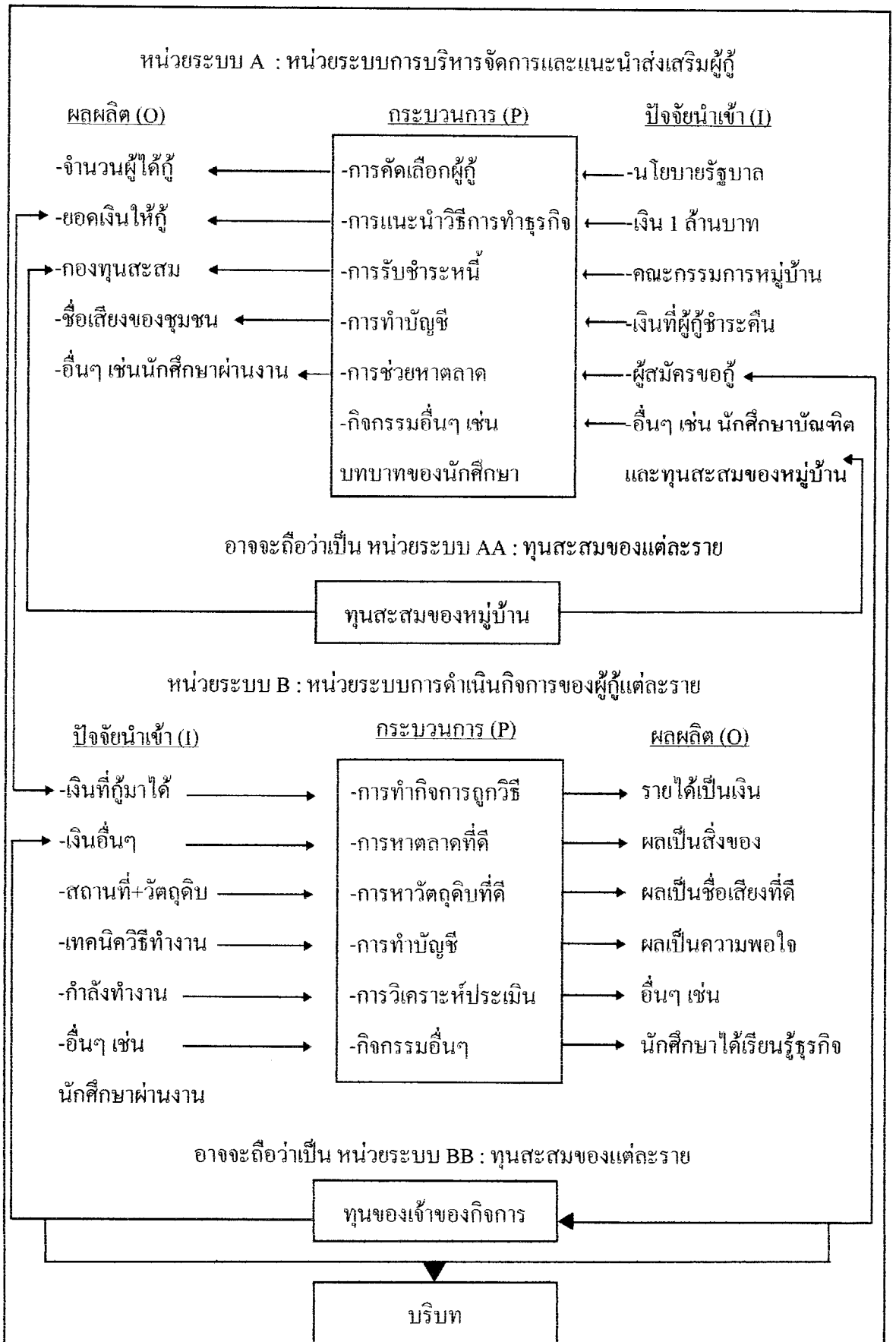
- เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือ การดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดประสงค์เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ โดยเฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการนั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นอยู่ในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมิน (CIPP MODEL)

- การประเมินสภาพแวดล้อมเป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
- การประเมินปัจจัย เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
- การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ใน ระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
- การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

โดยภาพรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้ผู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

แผนภูมิที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมเป็นหน่วยระบบฟ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบฟ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1 ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิมีกระบวนการทำงานได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิและมีผลผลิตได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ

หน่วยระบบ B คล้ายกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคนมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1 ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละรายมี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการและมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจช่วยหาตลาดสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท C ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุน

รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า หมู่ที่ 1 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีรูปแบบการประเมินโดยใช้ตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3.2 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับการประเมินกองทุนหมู่บ้าน

หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

สถานะแวดล้อม	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	1. นโยบายของรัฐบาล	1. การจัดทำระเบียบ	1. จำนวนสมาชิก
2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	ระเบียบ	2. การจัดทำเอกสารคำขอขึ้นทะเบียน	2. จำนวนผู้ได้เงินกู้
3. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน	แนวทางปฏิบัติ	3. ระบบบัญชีกองทุน	3. ยอดเงินที่ให้กู้
	2. การทำประชาสัมพันธ์	4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน	4. จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด
	3. คณะกรรมการระดับ		5. ยอดเงินกู้ชำระคืนตาม

<p>4.วัฒนธรรมประเพณี</p> <p>5.โครงสร้างพื้นฐาน</p> <p>6.ทรัพยากรมนุษย์</p> <p>7.ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>8.โครงการพัฒนาที่ผ่านมา</p> <p>9.ความเข้มแข็งของชุมชน</p>	<p>อำเภอที่เกี่ยวข้อง</p> <p>4.การเตรียมความพร้อม</p> <p>การสร้างความรู้</p> <p>5.คณะกรรมการกองทุน</p> <p>6.เงินกองทุน 1 ล้านบาท</p> <p>7.เงินกองทุนสะสม</p> <p>8.เงินที่ผู้กู้ชำระคืน</p> <p>9.บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน</p>	<p>-การรับสมัคร</p> <p>-ประเภทสมาชิก</p> <p>-การทำทะเบียนสมาชิก</p> <p>-การหมดสภาพสมาชิก</p> <p>5.กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน</p> <p>-การคัดเลือกผู้กู้</p> <p>-การจัดทำเอกสารประกอบการกู้</p> <p>-การโอนเงินให้ผู้กู้</p> <p>-การรับชำระหนี้</p> <p>6.การส่งเสริมการใช้เงิน</p> <p>-การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ</p> <p>7.การตรวจสอบการใช้เงิน</p> <p>8.การจัดทำรายงาน</p> <p>9.การจัดสรรผลประโยชน์</p> <p>10.บทบาทของนักศึกษากองทุน</p>	<p>กำหนด</p> <p>6.กองทุนสะสม</p> <p>7.การใช้เงินตามวัตถุประสงค์</p> <p>8.ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน</p> <p>9.การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้</p> <p>10.ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง</p> <p>11.ความเข้มแข็งที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน</p>
---	--	---	--

ตารางที่ 3.3 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับ การประเมินกองทุนหมู่บ้าน
หน่วยระบบ B หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

สถานะแวดล้อม	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
1.อาชีพเดิม	1.จำนวนเงินที่ได้รับ	1.การใช้จ่ายเงินกู้	1.ผลที่ได้รับตามวัตถุประสงค์
2.สมาชิกในครอบครัว	อนุมัติ	2.การหาความรู้เพิ่มเติม	ประสงค์
3.สภาพการอยู่อาศัย	2.จำนวนเงินกองทุน	3.การทำบัญชีใช้จ่าย	-ผลโดยตรง
4.รายได้ของครอบครัว	นอกเหนือจากเงินกู้	เงิน	-ผลโดยอ้อม
5.หนี้สินของครอบครัว	3.สถานที่ในการประกอบอาชีพและวัสดุอุปกรณ์		
	4.ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ		
	5.จำนวนแรงงาน		

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการวิจัยประกอบด้วยระเบียบวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการวิจัยทั้งสิ้น เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับแผนการวิจัย คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มต้นทำวิจัยประชากร (Population) คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านเมืองเก่า หมู่ที่ 1 ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

3.2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	13	คน
3.2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน			
- สมาชิกที่กู้เงิน	จำนวน	71	คน

- สมาชิกที่ไม่ได้กู้เงิน	จำนวน	26	คน
3.2.3 สมาชิกหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน	50	คน
3.2.4 ผู้นำชุมชน	จำนวน	2	คน
3.2.5 เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (อบต.)	จำนวน	2	คน

3.3 ตัวแปร ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการข้อมูลตามแบบการประเมิน (CIPP Model)

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้นจะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ ได้แก่

3.4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

- แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) มีดังนี้

- แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- แบบศึกษา เจาะลึกรายการณี
- การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

3.4.3 แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation) ดังนี้

สมุดจดบันทึกข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายชนิดที่จะนำมาใช้ได้ และวิธีที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า หมู่ 1 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา คือ

3.5.1. การสังเกตและบันทึก การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรมของชุมชน ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.5.2. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ผู้นำชุมชน สมาชิกกองทุน และชาวบ้าน ทั้งรายบุคคลและกลุ่มบุคคล ในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่างๆ เป็นเครื่องมือ

3.5.3. การประชุม และเวทีชาวบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมของสมาชิกกองทุนและการประชุมสามัญของหมู่บ้าน ที่มาร่วมประชุมเสนอความคิดเห็นต่างๆ โดยบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

3.5.4. การศึกษาเจาะลึกรายกรณี จะศึกษาจากสมาชิกกองทุนที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ โดยการศึกษาเป็นรายบุคคล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่

3.6.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ ซึ่งเก็บรวบรวมจาก พัฒนาการ ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ในบทนี้ ผู้ศึกษาได้นำเสนอถึงการประเมินบริบทชุมชน จากการศึกษาในชุมชนที่เข้าปฏิบัติงานดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.5 ผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ

4.6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

4.6.2 เพื่อทราบว่ามิปัจจัยด้านบวกและด้านลบใดบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.6.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่

4.6.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

4.1.1.1 ความยากจนของประเทศ

(อดิพันธ์ จันตะนี, ทับทิม วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ , 2538) กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่เงินเพื่อออม ไม่มีการลงทุน ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะ

มั่งคั่งได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะพาให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชน โดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักร อันเป็นรากฐานของความจนได้

4.1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า SMEs คือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินลงทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์ของ SMEs

- ช่วยการสร้างงาน
- สร้างมูลค่าเพิ่ม
- สร้างเงินตราต่างประเทศ
- ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
- เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
- ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่นๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
- เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ “เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลป

วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุคิป์ในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

4.1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

สรุปจาก ฐานเศรษฐกิจ (2545 : 16) กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจของไทยค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9 % ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่า ครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐอเมริกา ปรับตัวเลขจาก 2-3 % เป็น 3-3.5 % เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ส่อเค้าถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบาย กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท, ธนาคารประชาชน, การพักหนี้เกษตรกร, 30 บาทรักษาทุกโรค, หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ล้วนแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมสร้างหนี้ในอนาคต ตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐ และสถาบันการเงิน เฉพาะกิจเป็นผู้นำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมา และไตรมาสแรกของปีนี้ขยับสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออกเป็นอีกหนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับสูงกว่า 3.4 % ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขในไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้าครึ่งปีแรกคิดลบ 4.2% เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขในไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0% จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกนี้สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมาเวลานี้เริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนี

ความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้าที่อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

4.1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

วารสารเศรษฐกิจและสังคม (หน้า 57-66) กล่าวว่า การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ต้นไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ คุณภาพดิน ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้งเกิดไฟป่า สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ป่าไม้สูญพันธุ์ น้ำป่าไหลบ่าท่วมที่ทำกิน ผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

4.1.1.5 ความเค็มร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า (สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออก

เฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับเงินเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช่อุตสาหกรรม และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั้งประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

4.1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองกับมีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน (วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40)

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตินั้น อาจจะมาจากรายจ่ายของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิภาคเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติ ด้านศักยภาพ การริเริ่ม และการขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง

และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอก หรือประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

4.1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ “เจนเนอเรชั่นเอ็กซ์” มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต คือ การได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรกๆ ขณะที่เลือกในการเสียดุล การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตข้างหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้ายๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้ (มดิชน ประจำวันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10)

สังคมประเพณี	สังคมสมัยใหม่/ยุคโลกาภิวัตน์
1. สังคมเกษตรกรรม	1. สังคมที่มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรม
2. วัฒนธรรมพุทธ (ไม่โลภ ไม่สะสม)	2. ทุนนิยม (ใช้เงินและสะสม)
3. วัฒนธรรมชุมชน	3. ก้าวสู่ชีวิตแบบเมือง
4. สีดสีบสอง กลองสีบสี่	4. กฎหมาย
5. ครอบครัวเครือญาติ	5. ปัจเจกนิยม
6. ไกล่ชิดธรรมชาติ	6. มุ่งมั่นเอาชนะธรรมชาติ
7. ระบบอุปถัมภ์	7. การพยายามพัฒนาเข้าสู่ประชาธิปไตย

ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรมจากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทยเปิดกว้างยอมรับการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่นๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ ก่อให้เกิดความห่วงใยการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในการแสวงวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ห้าทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรม

ธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปี 2537 ก็มีโครงการส่งเสริมมรดกมรดกวัฒนธรรมไทย มีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนช่วยกันรักษามรดกวัฒนธรรมที่สั่งมาของชาติ ซึ่งในทัศนะของผู้ทรงดำได้แก่ ประเพณีต่างๆ ศิลป (แบบไทยเดิม) และค่านิยมที่ดี เช่น ความมีน้ำใจ ไม่รวมถึงการชอบเล่นการพนัน คี๋มสุรา และค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำในการจัดงานบวช การแต่งงาน ซึ่งดูเหมือนเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยเช่นกัน

สภาพปัญหาของโลกทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพมลภาวะต่างๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการกระจายตัวของความมั่นคง และปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่ว ความอดอยากการแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมือง สงครามระหว่างเชื้อชาติ และชุมชนต่างๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายด้านหลายประการของอารยธรรมโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูล และสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนา แทนการล่องลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลกโดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่นได้

ตัวเลขเศรษฐกิจที่ประเมินโดย IMF ซึ่งได้กล่าวว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังดีขึ้น ทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาค่างๆ และมีแนวโน้มที่ดีขึ้น จึงทำให้คนไทยบางกลุ่ม บางจำพวก ลืมความหลัง ขณะที่ภาวะเศรษฐกิจทรุดตัวลงในอดีต เริ่มที่จะมีการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ซ้ำของสุรุ่ยสุร่าย จากตัวเลขของสินค้านำเข้า ปรากฏว่า ตัวเลขในการนำเข้าคือ สุรา และเครื่องสำอาง มีการนำเข้าสูงมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้หน้าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ต่อค่านิยมในสินค้าต่างประเทศ นอกจากสินค้าเหล่านี้ ยังปรากฏตัวเลขว่า คนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศก่อนเข้าสูงในช่วงปิดภาคเรียน จึงทำให้หน้าเป็นห่วงอย่างยิ่งต่อทัศนคติของลูกหลานไทยในอนาคตจะฟุ้งเฟ้อตามบรรพบุรุษที่สั่งสอน และทำให้ตกเป็นทาสของความฟุ่มเฟือย สุดท้ายค่านิยมผิดๆ ก็จะคิดค้ำจนกระทั่งมีผลต่อตนเอง และประเทศชาติ จึงต้องเปลี่ยนทัศนคติค่านิยมให้ตัวเอง และลูกหลาน ไม่เช่นนั้นวิฤทธิการณ์เช่นนั้นอาจจะต้องมาถึงตัวเอง เมื่อประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ยากจน มีหนี้สาธารณะค่อนข้างสูง จึงแม้ว่าคนไทยบางคนจะเป็นมหาเศรษฐี แต่ก็พบกับความลำบาก หากประเทศไทยตกอยู่ในภาวะวิฤทธิ ประสพการณ์ตรงนี้จะทำให้คนไทยตกเป็นทาสของประเทศอื่นๆ โดยไม่รู้ตัวเนื่องจากค่านิยม และทัศนคติต่อสินค้าต่างประเทศ (แวดล้อมเศรษฐกิจการเมืองและสังคม . มิถุนายน 2545)

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราษ อำเภอสว่างเนิน จังหวัดนครราชสีมา จากเดิมตำบลโคราษเป็นเมืองที่เก่าแก่ มีปราสาทหินหลายแห่งในพื้นที่ และบ้านเมืองเก่าก็เป็นชุมชนหนึ่งที่มีปรากฏ ชาวบ้านเรียก

กันว่า ปรากฏเมืองเก่า ซึ่งเป็นโบราณสถานที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นอโรคยาศาล สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เมื่อประมาณ 1,100-1,500 ปีมาแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงสันนิษฐานว่า ชื่อหมู่บ้านเมืองเก่า อาจจะมาจากรูปแบบเมืองเก่า และความเป็นชุมชนเก่าแก่ ส่วนผู้ที่เข้ามาอยู่แต่เดิมนั้น ไม่ปรากฏว่าเป็นคนกลุ่มไหน

4.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำลำตะคลองไหลผ่าน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของคนในชุมชนที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำการเกษตร และมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

ประชากร ปัจจุบันบ้านเมืองเก่า มีประชากรในหมู่บ้านจำนวน 108 ครัวเรือน มีบ้าน 108 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 506 คน ชาย 252 คน หญิง 254 คน

การประกอบอาชีพ ชาวบ้านเมืองเก่า ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชนใกล้เคียง ทำให้มีรายได้ในการเลี้ยงครอบครัว

การศึกษา บ้านเมืองเก่า มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ซึ่งมีนักเรียนจากชุมชนใกล้เคียงมาเรียน และในระดับมัธยมศึกษา และปริญญา นักเรียนจะเข้าไปเรียนโรงเรียนประจำอำเภอ และโรงเรียนในจังหวัด

แหล่งน้ำในชุมชน

บ่อน้ำตื้น 2 บ่อ ซึ่งชาวบ้านไว้ใช้การทำสวน และการเกษตร น้ำไม่พอใช้ตลอดทั้งปี

บ่อน้ำบาดาล 2 บ่อ ซึ่งก็ไม่พอใช้เช่นกัน

และใช้น้ำจากแม่น้ำลำตะคลองเพื่อใช้ในการเกษตรตลอดทั้งปี

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดบ้านวังวน

ทิศใต้ ติดบ้านบุหิน

ทิศตะวันออก ติดบ้านกุคจิก

ทิศตะวันตก ติดบ้านโบสถ์

4.1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของหมู่บ้านเมืองเก่า อยู่ในระดับปานกลาง ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ สามารถแบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตร ค้าขาย และรับจ้าง อาชีพด้านการเกษตรคือ ทำนา และส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัว

4.1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านเมืองเก่าทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาที่นับถือสืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษ และมีวัดเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน ประเพณีต่างๆ ของชาวบ้าน คือ ประเพณีทำบุญ ขึ้นปีใหม่ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 1 มกราคม ของทุกปี โดยมีการทำบุญกลางบ้าน ประเพณีรดน้ำคำหัวหน้าผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เข้าพรรษา และออกพรรษา รวมทั้งงานประจำปีของหมู่บ้าน ซึ่งจะถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวบ้านในการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหมู่บ้านเมืองเก่า แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า

4.2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1. นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในที่นี้ผู้ประเมินได้ทำการประเมินกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า จากการสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านดี และสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี ได้จากจำนวนสมาชิกจำนวน 97 คน และกู้เงินจำนวน 71 ราย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้กู้นำเงินที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพหลักของตน
2. เงินจำนวน 1 ล้านบาท กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ปัจจุบันได้ปล่อยกู้ให้สมาชิกจำนวน 71 ราย เป็นเงิน 920,000 บาท ยังไม่พบปัญหาในการชำระหนี้ เนื่องจากยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดปัจจุบัน ได้รับการคัดเลือกจากการทำประชาคมของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการให้คำแนะนำ และผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านเข้าร่วม รวมทั้งประชาชนได้เลือกคนในชุมชนจำนวน 13 คน เป็นคณะกรรมการ โดยแต่ละคนมีตำแหน่งที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถที่มีอยู่ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน
4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า นั้น ส่วนใหญ่เข้าใจในสัญญาที่ได้ทำไว้กับกองทุนว่า มีระยะเวลาในการกู้คืน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 2 บาท
5. ผู้สมัครขอกู้ สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกันว่าผู้ที่จะมีสิทธิขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า นั้นจะต้องสมัครเป็นสมาชิกก่อน และยอมรับในระเบียบข้อปฏิบัติของกองทุน ในการขอกู้ นั้นจะต้องมีโครงการที่ชัดเจน และเป็นไปได้ จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้

4.2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันตัดสินใจอนุมัติเงินกู้แก่ผู้กู้แต่ละราย ตามโครงการที่เสนอมา ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด หรือผู้กู้มีขีดความสามารถในการชำระคืนได้มากน้อยเพียงใด
2. การรับชำระหนี้ พบว่า ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้ คือ เลขานุการ เมื่อผู้กู้ครบกำหนดชำระหนี้ จะนำเงินมาส่งให้กับเหรียญกษาปณ์ ซึ่งเลขานุการจะบันทึกเก็บในสมุดคุมลูกหนี้
3. การทำบัญชี สำหรับกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชี คือ เลขานุการกองทุน ซึ่ง ได้ผ่านการอบรมจากส่วนราชการหลายครั้ง และมีความเข้าใจที่ถูกต้อง

4.2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A ได้แก่

1. ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้ของหมู่บ้านเมืองเก่า มีจำนวน 71 ราย เป็นเงิน 920,000 บาท
2. ผลกระทบทางอ้อม ผู้กู้สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แพงมากนัก สามารถนำเงินที่กู้ได้ไปพัฒนาอาชีพ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

4.2.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

4.2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในหมู่บ้านเมืองเก่า สามารถแบ่งอาชีพของผู้กู้ได้ 3 ประเภท คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช ทำนา เลี้ยงสัตว์) อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างทั้ง 3 อาชีพนั้น ผู้กู้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีอาชีพหลักในการทำนา เพราะเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

4.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กู้ได้นำเงินที่ได้มาลงทุนเพิ่มเติมจากอาชีพหลักที่ตนทำอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งมีความชำนาญและมีประสบการณ์ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไปขยายกิจการเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลกำไรมากขึ้น สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น เงินกู้ส่วนใหญ่ผู้กู้จะนำไปใช้ในครั้งเดียว โดยนำไปส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น การซื้อปุ๋ย การจ้างแรงงาน การจ้างรถไถนา
2. เทคนิควิธีทำงาน ผู้กุนั้นมีประสบการณ์ในอาชีพแต่ละคน จะมีเทคนิคเฉพาะตัว เช่น การทำนา จะรู้ว่าควรใส่ปุ๋ยสูตรใด ในช่วงเวลาใด ซึ่งจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

4.2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย ดูจากโครงการของคณะกรรมการที่ได้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้กู้จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรายกรณี พบว่า ผู้กู้บางรายได้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่จะสามารถชำระเงินคืนได้ทันเวลา 1 ปีตามสัญญาหรือไม่นั้น ยังไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ซึ่งเวลา 1 ปีอาจจะสั้นเกินไป และมีผู้กู้บางรายไม่นำเงินไปใช้ให้ถูกต้อง เช่น การนำเงินกู้ที่ได้ไปชำระหนี้เก่า โดยไม่นำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เมื่อครบกำหนดชำระคืน จึงเป็นปัญหาที่ผู้กู้จะต้องดำเนินการแก้ไข

4.2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านมี บางรายสามารถนำเงินไปสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่มีบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
2. ผลกระทบโดยตรง มีเงินเข้ามาช่วยเหลือผู้กู้ ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน รู้จักการบริหารจัดการงานที่ถูกต้อง และสามารถส่งเสริมอาชีพของผู้กู้ได้
3. ผลกระทบโดยอ้อม กิจการมีความเข้มแข็ง ผู้กู้สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

4.3.1 จากการประมวลเทคนิควิธีประกอบอาชีพของผู้กู้ อาชีพทำนา ทำไร่ ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ข้าว มีกระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ การดูแลรักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช และมีการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ กรณีที่เกิดภาวะของดินฟ้าอากาศที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ตามที่ตลาดต้องการ

4.3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์ ที่ตลาดต้องการ การให้อาหารที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต การดูแลโรงเรือน การรักษาสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมกับความต้องการของสัตว์ เพื่อให้กิจการได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.4.1 ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการมีระเบียบวินัยในการทำงาน มีประชาธิปไตยในกลุ่ม เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

4.4.2 ผลที่เกิดจากการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักนำเงินไปพัฒนาอาชีพ และสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และชุมชน

4.4.3 ผลที่เกิดจากการมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.5.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

จากการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี เนื่องจากการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ มีผู้ให้การสนับสนุนการเกิดกองทุน มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกจำนวน 97 คน โดยมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนจำนวน 13 คน โดยได้รับการคัดเลือกจากสมาชิก ในการทำประชาคมของหมู่บ้าน จากนั้นคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกได้ช่วยกันสร้างระเบียบกองทุนขึ้นมา และนำเสนอต่อชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติร่วมกันของกลุ่ม เมื่อได้ระเบียบแล้ว จึงดำเนินการรับสมัครสมาชิก จัดทำทะเบียนสมาชิก การจัดทำบัญชีของกลุ่ม การพิจารณาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ระเบียบการคิดดอกเบี้ย

4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.5.2.1 ปัจจัยด้านบวกมีดังนี้

- 1.การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน
- 2.การมีกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ประชาชนในหมู่บ้านมีพื้นฐานในด้านการบริหารองค์กร ทำให้ง่ายต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน

4.5.2.2 ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- 1.สมาชิกบางรายไม่พอใจการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ
  - 2.กรรมการ ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมการพิจารณาเงินกู้แต่ละครั้ง
- ทำให้การอนุมัติล่าช้า

4.5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

พบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังคำชี้แจงของผู้นำ และการรวมกลุ่มอาชีพกันในการประกอบกิจกรรม เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรทำนา มีกิจกรรมหลักคือ การซื้อปุ๋ยเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกในราคาถูกกว่าท้องตลาด เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐเข้ามาดูแล

4.5.4 ศักยภาพในชุมชน

พบว่า เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนให้ประกอบกิจการในหมู่บ้านทำให้สามารถอยู่รอดได้ในชุมชนของตน ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ หรือเป็นคนว่างงาน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน

4.6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

บ้านเมืองเก่า ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 โดยได้ออนเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของกองทุน ซึ่งเปิดไว้กับธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน เลขที่บัญชี 06-4306-20-047703-5 ใช้ชื่อบัญชีว่า กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า

ปัจจุบันเงินกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ได้ปล่อยให้กู้แล้วทั้งสิ้น 71 ราย ยอดเงินกู้รวมทั้งสิ้น 920,000 บาท และยังมีเงินคงเหลือไว้เป็นเงินกู้ฉุกเฉินอีกจำนวน 80,000 บาท

4.6.1.1 การกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

-เอกสารประกอบการขอกู้

- 1.แบบคำขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
- 2.สัญญากู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
- 3.สำเนาทะเบียนบ้านของผู้กู้
- 4.สัญญาค้ำประกันเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน
- 5.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้กู้
- 6.สำเนาบัตรประชาชนผู้ค้ำประกัน 2 คน

-เขียนโครงการ

-ส่งแบบเดินโครงการ

การเลือกผู้กู้

-คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจำนวน 3 ใน 4 เข้าร่วมพิจารณาโครงการที่เสนอมา

-ดำเนินการคัดเลือก

-ส่งแบบเสนอโครงการที่ได้รับอนุมัติในหมู่บ้านมาที่อำเภอเพื่อตรวจสอบความถูกต้องการเงิน

-จัดทำสัญญาและเอกสารประกอบ

- ให้สมาชิกเปิดบัญชีกับธนาคารออมสิน
- โอนเงินเข้าบัญชีกองทุน
- การรับชำระหนี้
- ผู้ที่มีความประสงค์ชำระคืนเงินกู้ ต้องแจ้งให้กรรมการทราบ
- กรรมการจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระเงินคืนให้สมาชิก 3 ฉบับ เพื่อนำไปแจ้งกับธนาคารออมสินผู้รับผิดชอบ เพื่อโอนเงินเข้ากองทุนคืน
- เมื่อธนาคารรับชำระคืนเงินกู้แก่สมาชิกแล้ว มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 มอบให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกนำเก็บไปไว้เป็นหลักฐาน และให้กับคณะกรรมการกองทุนหนึ่งฉบับ ส่วนอีกหนึ่งฉบับเก็บไว้ที่ธนาคาร เพื่อเป็นหลักฐาน

การจัดสรรผลประโยชน์

- ตอนแทนคณะกรรมการกองทุนร้อยละ 20
- เงินทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพร้อยละ 10
- เงินทุนสมทบร้อยละ 50
- เงินทุนสาธารณะประโยชน์ร้อยละ 50
- กิจกรรมอื่นๆ ร้อยละ 10

จำนวนผู้ได้กู้

กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่ามีสมาชิก 97 คน ได้รับการอนุมัติไปแล้ว 71 ราย ซึ่งผู้กู้ได้นำไปประกอบอาชีพต่างๆ ดังนี้

กิจกรรม	จำนวน (ราย)	จำนวน (บาท)
การผลิตทางการเกษตร		
- ปลูกพืช ทำนา ทำสวน	52	650,000
- เลี้ยงสัตว์	7	110,000
ค้าขาย	4	65,000
การบริการ		
- ช่างซ่อมรถ	3	30,000
- ตัดเย็บเสื้อผ้า	2	20,000
ลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ		
- หาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	2	25,000
- หาปัจจัยอาชีพ	1	20,000

กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ได้อนุมัติปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก จำนวน 71 ราย โดยอนุมัติเป็น 6 งวด ดังตารางแสดงทะเบียนลูกหนี้คือ

ครั้งที่	จำนวน(ราย)	เป็นเงิน (บาท)
1	18	180,000
2	17	210,000
3	15	210,000
4	9	140,000
5	7	85,000
6	5	95,000
รวม	71	920,000

4.6.1.2 ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า หมู่ 1 ตำบลโคกทราย อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มี 13 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 6 คนได้มีการเรียกหัวหน้าครอบครัวจำนวน 95 ครัวเรือน ซึ่งเกิน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมด เข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ จัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (หมวด 5 ข้อ 17) คัดเลือก โดยการเสนอชื่อและมีผู้รับรอง 2 คน เมื่อเสนอชื่อจนครบจำนวน จึงทำการลงคะแนนเสียง คณะกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 1 ปี ให้คณะกรรมการจับฉลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด ในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตามวาระ คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วยกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่และคณะกรรมการกองทุนจะจัดให้มีการคัดเลือกบุคคล เข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระภายใน 30 วัน คณะกรรมการชุดปัจจุบันประกอบด้วย

1.นายประเสริฐ	รุ่งสูงเนิน	ประธานกรรมการ
2.นางฉลอม	มั่งสูงเนิน	รองประธาน
3.นายนิธิพัฒน์	เวชพรหมพิทักษ์	เลขานุการ
4.นายประเสริฐศักดิ์	หวัดสูงเนิน	กรรมการ
5.นางตะเชียด	ทองอุณหันธ์	กรรมการ
6.นายสุชาติ	ศักดิ์	กรรมการ

7.นายซัชชัย	บัวสาย	กรรมการ
8.นายเกิด	วงศ์บรรเทา	กรรมการ
9.นายสันติกร	เมธาธรรมรัตน์	กรรมการ
10.นางทองม้วน	รุ่งสูงเนิน	กรรมการ
11.นางประจาว	รุ่งสูงเนิน	กรรมการ
12.นางสายบัว	ผวนสูงเนิน	กรรมการ
13.นางยุพิน	วงศ์บรรเทา	กรรมการ

ในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ได้เรียกคณะกรรมการทั้ง 13 คน โดยได้นำตัวอย่างจากอำเภอเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และได้จัดทำระเบียบนี้โดยมีส่วนราชการเข้ามาดูแลให้คำปรึกษา เมื่อจัดทำระเบียบเสร็จ ได้นำเข้าที่ประชุมสมาชิก มีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ และนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

4.6.1.3 การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง การสร้างศักยภาพของตนเอง และการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ศึกษาได้มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้วยการศึกษาค้นคว้าของชาวบ้าน จากการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพเสริมโดยการศึกษาวิธีการทำงาน การดำเนินงาน จากการที่ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำนํ้า ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่ก็คือ การปลูกผัก และการค้าขาย ซึ่งชาวบ้านได้หาตลาดเอง อาชีพนี้ก็เป็นกรสร้างรายได้ให้กับครอบครัวทางหนึ่ง ชาวบ้านรู้จักพึ่งพาตนเอง และมองหารายได้ใหม่ๆ เข้าครอบครัว นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว

4.6.1.4 เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและและมีภูมิคุ้มกัน

ก่อนที่โครงการกองทุนหมู่บ้านจะเริ่มดำเนินการ ชาวบ้านเมืองเก่า ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้าน จากเอกสารของทางอำเภอมาติดประกาศเผยแพร่ไว้ในหมู่บ้าน และการชี้แจงของผู้นำชุมชน การติดตามข่าวสารทางสื่อสารมวลชนต่างๆ จากนั้นทางอำเภอได้ให้ผู้นำชุมชนร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนได้ชี้แจงกับชาวบ้าน ดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการ

ชาวบ้านเมืองเก่า ได้เตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านร่วมกัน โดยชาวบ้านได้รับทราบนโยบาย กลไก แนวทางการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการ และได้มีการเตรียมพร้อมในการคัดเลือกคนดี มีความสามารถเข้าไปเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุน

ทัศนคติที่มีต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเชิงบวกคือ ชาวบ้านได้คัดเลือกผู้นำที่ไว้วางใจในการเข้าไปบริหารจัดการเงินกองทุน มีความรับผิดชอบ และมีความยุติธรรมในการบริหารจัดการเงิน

ทัศนคติที่มีต่อกรรมการในเชิงลบ คือ กรรมการบางคนไม่มีเวลาในการเข้ามาทำงาน เช่น ในการพิจารณากู้เงินแต่ละครั้ง เมื่อคณะกรรมการผู้พิจารณาไม่พร้อม ทำให้ไม่สามารถพิจารณาได้ทำให้การกู้ล่าช้าออกไป

ทัศนคติของชาวบ้านต่อกองทุนหมู่บ้านในเชิงบวกคือ เงินกองทุน 1 ล้านบาท ทำให้ชาวบ้านได้มีเงินทุนหมุนเวียนในท้องถิ่น ได้มีการสร้างงาน สร้างรายได้ กระจายจ่ายให้กับครอบครัว ลดการกู้ยืมเงินนอกระบบมาประกอบอาชีพ

4.6.1.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้

ผลโดยตรง คือ ทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ผลโดยอ้อม คือ ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักการบริหารจัดการเงินที่กู้มาให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักคิด รู้จักทำ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้มีส่วนร่วมได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้ง 13 คน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า
2. มีกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้วหลายกลุ่ม ทำให้การรวมกลุ่มในการทำงานง่ายขึ้น

ปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. คณะกรรมการขาดการทำงานเป็นกลุ่ม คือ บางคนไม่พร้อมที่จะทำงาน ทำให้การบริหารงานขาดความเข้มแข็ง
2. คณะกรรมการและสมาชิกไม่เข้าใจในระบบกองทุนอย่างชัดเจน
3. คณะกรรมการบางคนยังขาดความรับผิดชอบ

4.6.3 การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน/ตำบล

คนในชุมชนได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากชาวบ้าน จากกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านความรู้ ด้านวิชาการ ความรู้ในการปฏิบัติงานจากชาวบ้าน การจัดเวทีระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เพื่อให้ชาวบ้านได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีการระดมความคิดเพื่อนำมาพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้นยังได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละชุมชน เพื่อนำข้อดีและข้อเสียที่ทราบมาปรับปรุงในการดำเนินงานในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลต่อไป

4.6.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ได้มีการกำหนดข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีตัวชี้วัด 12 ตัว ตามแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 2 (บร. 2) แบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 7 (บร. 7) และแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 9 (บร. 9)

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี ชาวบ้านเมืองเก่าได้ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชนดี เช่น งานบุญประจำปีของหมู่บ้าน งานทำบุญขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ ได้รับความร่วมมือดี รวมทั้งการจัดการประชุมแต่ละครั้งจะต้องมีครัวเรือนเข้าร่วมประชุมอย่างน้อยครัวเรือนละ 1 คน
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ บ้านเมืองเก่าเป็นหมู่บ้านที่สงบ ไม่มีปัญหาเรื่องลักเล็กขโมยน้อย ส่วนเรื่องความซื่อสัตย์อื่นๆ นั้น เป็นตัวชี้วัดที่ยากต่อการประเมินจึงได้คำตอบไม่ชัดเจน
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี บุคคลที่ทำดี เสียสละเพื่อส่วนรวมมักจะได้รับการกล่าวถึงและให้การยอมรับในการเป็นผู้นำเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ
4. สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม ศาลาอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านยังเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนอยู่ และการอบรมให้ความรู้ของส่วนราชการ ก็ได้รับความสนใจจากชาวบ้านที่จะเข้าไปรับฟัง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องยาปราบศัตรูพืช ก็ได้รับความสนใจจากเกษตรกรเข้าร่วมรับฟัง

6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ ชาวบ้านเมืองเก่าทุกครัวเรือนมีงานทำ ทั้งอาชีพหลัก คือการทำนา และอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้ทุกครัวเรือนมีรายได้ที่จะเลี้ยงคนในครอบครัวได้
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้โยกย้ายไปทำงานที่อื่น ทุกครอบครัวจึงอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้า
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน เช่น กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพริกแกง ทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีความสามัคคีในหมู่คณะ
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก โดยจะมีการประชุมเสวนา และการหารือในกิจกรรมต่างๆ ที่คนในชุมชนต้องทำร่วมกัน
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และคนพิการ ซึ่งมีกองทุนของทางราชการเพื่อเข้ามาช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้แล้ว
11. ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ผู้นำที่ไม่เอินเอียง ไม่เห็นแก่พี่น้องและพวกพ้อง และประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
12. ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีการร่วมประชุมเสวนาในกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น และร่วมกันตัดสินใจ วางแผนปัญหาที่จะเกิดขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปอภิปรายผล

5.1.1 สรุป

1. วัตถุประสงค์ของกาประเมินโครงการ
2. วิธีการดำเนินงานประเมินโครงการ
3. ผลการดำเนินงานประเมินโครงการ

5.1.2 อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ
3. การเกิดองค์กกรเครือข่ายการเรียนรู้
4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
5. ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่างๆ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

1. เพื่อศึกษาสถานะในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราษ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อทราบจุดอ่อนและจุดแข็งของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการต่างๆ ของชุมชน
3. เพื่อทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ของชุมชน
4. เพื่อนำผลการประเมินโครงการนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาในระดับต่อไป

5.1.2 วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา บ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจหลักปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ปฏิบัติงานอยู่

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล จากข้อมูลปฐมภูมิ การสังเกต การสัมภาษณ์จากคนในชุมชน

ขั้นที่ 4 การใช้ชีพชีพโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 6 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องสารนิพนธ์

ขั้นที่ 7 เขียนและเรียบเรียงสารนิพนธ์

5.1.3 ผลการดำเนินการ

ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหมู่บ้านเมืองเก่า ในการประเมินโครงการผู้ศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B และสามารถสรุปผลการดำเนินการได้ดังนี้คือ

1. นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในที่นี้ผู้ประเมินได้ทำการประเมินกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า จากการสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านดี และสนใจที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี ดูได้จากจำนวนสมาชิกจำนวน 97 คน และกู้เงินจำนวน 71 ราย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้กู้นำเงินที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพหลักของตน

สามารถแบ่งอาชีพของผู้กู้ได้ 3 ประเภท คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช ทำนา เลี้ยงสัตว์) อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างทั้ง 3 อาชีพนั้น ผู้กู้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีอาชีพหลักในการทำนา เพราะเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม เงินกู้ที่ได้ส่วนใหญ่จะนำไปใช้หมุนเวียนในการประกอบอาชีพ เช่น ซื้อปุ๋ย จ้างแรงงาน ฯลฯ

2. เงินจำนวน 1 ล้านบาท กองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ปัจจุบันได้ปล่อยกู้ให้สมาชิกจำนวน 71 ราย เป็นเงิน 920,000 บาท เงินที่สมาชิกได้กู้ไปนั้นไม่พบปัญหาแต่อย่างใด เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่จะทำความเข้าใจเรื่องการกู้ และการใช้คืนอย่างชัดเจนแล้ว ซึ่งขณะนี้การดำเนินงานเรื่องการคืนเงินยังไม่พบปัญหา เพราะยังไม่ครบกำหนดชำระคืน ซึ่งเป็นระยะเวลา 1 ปี

3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดปัจจุบัน ได้รับการคัดเลือกจากการทำประชามของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการให้คำแนะนำ และผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านเข้าร่วมรวมทั้งประชาชนได้เลือกคนในชุมชนจำนวน 13 คน เป็นคณะกรรมการ โดยแต่ละคนมีตำแหน่งที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถที่มีอยู่ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน แต่คณะกรรมการบางคนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะร่วมกิจกรรม เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพหลักของตน ฉะนั้นในการเข้าร่วมกิจกรรมบางครั้งคณะกรรมการไม่ครบ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความล่าช้าในการดำเนินงาน

4. ผู้สมัครขอกู้ สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกันว่าผู้ที่จะมีสิทธิขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า นั้นจะต้องสมัครเป็นสมาชิกก่อน และยอมรับในระเบียบข้อปฏิบัติของกองทุน ในการขอกู้นั้นจะต้องมีโครงการที่ชัดเจน และเป็นไปได้ จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้ ในด้านกระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันตัดสินใจอนุมัติเงินกู้แก่ผู้กู้แต่ละราย ตามโครงการที่เสนอมามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด หรือผู้กู้มีขีดความสามารถในการชำระคืนได้มากน้อยเพียงใด

5. การทำกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย ดูจากโครงการของคณะกรรมการที่ได้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้กู้จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรายกรณี พบว่า ผู้กู้บางรายได้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่จะสามารถชำระเงินคืนได้ทันเวลา 1 ปีตามสัญญาหรือไม่นั้น ยังไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ซึ่งเวลา 1 ปีอาจจะสั้นเกินไป และมีผู้กู้บางรายไม่นำเงินไปใช้ให้ถูกต้อง เช่น การนำเงินที่ได้ออกไปชำระหนี้เก่า โดยไม่นำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เมื่อครบกำหนดชำระคืน จึงเป็นปัญหาที่ผู้กู้จะต้องดำเนินการแก้ไข

5.1.2 อภิปรายผล

1. การเกิดกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน และความเสียสละของคณะกรรมการ ในการที่จะเข้ามาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ด้วยความยุติธรรม และเสมอภาค ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลทั้งด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

-การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ภายในชุมชน มีความรักความสามัคคี

-การมีกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการรวมกลุ่ม และก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัจจัยด้านลบ

-ความไม่พร้อมในการบริหารจัดการ การไม่เข้าใจเรื่องกฎระเบียบที่ชัดเจน ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันในระยะแรก

-กรรมการบางคนไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้การบริหารงานล่าช้า เช่น การอนุมัติเงินกู้ แต่คณะกรรมการไม่ครบองค์ประชุม ทำให้การอนุมัติทำไม่ได้

5.1.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

กลุ่มผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเดียวกัน คือ ทำนา และนำเงินที่ได้ไปใช้ในการทำกิจกรรมของอาชีพหลัก จึงเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้กลุ่มเข้มแข็งในการดำเนินงาน โครงการ อีกทั้งได้ขยายกลุ่มองค์กรเครือข่ายไปยังนอกชุมชนด้วย

5.1.4 ศักยภาพในชุมชน

ศักยภาพที่สำคัญของคนในชุมชนบ้านเมืองเก่า คือ ความร่วมมือร่วมใจกัน เพราะส่วนใหญ่คนในชุมชนจะอยู่กันในระบบเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน อีกทั้งคนในชุมชนได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ ไม่มีปัญหาขัดแย้งที่แก้ไม่ได้ ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

5.1.5 ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่างๆ

1. ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้ของหมู่บ้านเมืองเก่า มีจำนวน 71 ราย เป็นเงิน 920,000 บาท ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านนี้ บางรายสามารถนำเงินไปสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่มีบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ อาจก่อให้เกิดปัญหาเมื่อถึงกำหนดชำระคืน ทำให้ผู้กู้จะต้องไปกู้เงินนอกระบบมาชำระหนี้กองทุน อาจเป็นสาเหตุของการก่อหนี้ช่องทางหนึ่งด้วย

2. ผลกระทบทางอ้อม ผู้กู้สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แพงมากนัก สามารถนำเงินที่กู้ได้ไปพัฒนาอาชีพ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 คณะกรรมการควรมีข้อกำหนดและมาตรการในการนำเงินไปใช้ของผู้กู้ ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และเมื่อถึงกำหนดคืนเงินกู้จะมีเงินที่ได้จากดอกผลจากการกู้

5.2.2 ให้ส่วนราชการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน เนื่องจากเงินที่กู้ส่วนมากจะนำไปใช้กับอาชีพหลัก ถ้าส่วนราชการได้นำเสนอวิธีการบริหารเงินที่กู้มาในการประกอบอาชีพเสริม จะทำให้ชาวบ้านมีรายได้อีกทางหนึ่ง

5.2.3 ให้มีการตรวจสอบการใช้เงินของผู้กู้ เพื่อให้ผู้กู้มีความตื่นตัวเรื่องการเงินไปใช้ให้ถูกวิธี และเห็นความสำคัญของเงินที่กู้

5.2.4 การส่งเสริมให้มีการใช้เงินกองทุนที่ได้รับ ไปลงทุนในรูปแบบของกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และมีการใช้เงินที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ.(วันที่ 4-7 สิงหาคม พ.ศ.2545).ฐานเศรษฐกิจ.หน้า 16
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า.(2544). **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า. นครราชสีมา.(เอกสารอัดสำเนา)**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.สำนักงาน.(2545). **คู่มือการทำบัญชีและรายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตรพรินต์ติ้ง.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.สำนักงาน.(2545). **คู่มือการพิจารณาเงินสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตรพรินต์ติ้ง**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.(2544). **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.(2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ: บริษัท สหการพิมพ์ จำกัด**
- จำเนียร สุขหลายและคณะ.(2544). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
- เขาวดี ราชชกุลวิบูลย์ศรี: (2542). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
- รัตนะ บัวสนธ์.(2540). **การประเมินโครงการวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพฯ: บริษัท ดันฮ้อ จำกัด**
- สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. (2545). **ชุดวิชาสารนิพนธ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถาบันราชภัฏ**
- สำนักมาตรฐานการศึกษา.สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน.นนทบุรี: บริษัท เอสอาร์ พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.**

สำนักมาตรฐานการศึกษา.สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา กระทรวงศึกษาธิการและสำนัก
มาตรฐาน

อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.นนทบุรี:** บริษัท เอส อาร์
พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สำนักมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา กระทรวงศึกษาธิการและสำนัก
มาตรฐาน

อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **ชุดวิชาการจัดการประเมินเพื่อพัฒนา.นนทบุรี:**
บริษัท เอส อาร์ พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

อภิรักษ์ จันตะนี, ทับทิม วงศ์ประยูร.(2538). **มนุษย์กับเศรษฐกิจ.** กรุงเทพฯ: มปท.